

Naš List

Izhaja vsako soboto; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — „Naš List“ ima vsak mesec prilogo „Slovenska Gospodinja“ ter velja za celo leto 5 K. za pol leta K 2-50. Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istocasno vposlane naročnine se ne ozira.

Uredništvo in upravnništvo je v Kamniku, kamor naj se izvolijo pošiljati dopisi, naročnina in reklamacije. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo tristopna petit-vrsta 16 v. za enkrat, 14 v. za dvakrat, 12 v. za trikrat, za večkratno objavljenje nizke cene.

Leto I.

V Kamniku, 11. februarja 1905.

Štev. 6.

Zadnje volitve na Ogrskem.

Kako so iznenadile zadnje volitve na Ogrskem tudi avstrijsko časopisje, kaže dejstvo, da jim posvečajo vsi važnejši listi dan za dnevom dolge članke. In vendar, kako je bila stvar očita: vsak, ki količkaj pozna ogrsko dušo, je moral naprej slutiti to, česar niti Tisza ni hotel videti.

Tiszova vladna stranka — oficijelno liberalna imenovana — je doživela pri zadnjih volitvah strahovit poraz na korist združenih koalicijskih opozicij: neodvisne stranke s Košutom na čelu, klerikalne ljudske stranke, pristašev okrog Banffyja in dezidentov pod vodstvom grofa Julija Andrassyja, ki je bil obenem tudi glavni provzročitelj smrtnega udara Tiszu.

Ali tu se ne gre samo za padec ene stranke, ne gre se za to, ali so na krmilu liberalci ali neodvisna stranka. To bi nas v tostranski državni polovici gotovo tako ne zanimalo, ali tu pridejo v poštev dejstva, ki so postala Košutovcem vojna parola: proč od Avstrije.

Ta stremljenja sicer niso nova. Že l. 1848. se je dvignila Ogrska in avstrijska dinastija ima zahvaliti zopetno pridobitev teh dežel le Slovanom. Ti so bili tisti faktor, ki so rešili Avstro-Ogrsko pogina. Zato tudi jim je ostala vlada hvaležna do danes...

Stranki, ki je dobila največ glasov, načeljuje Ferenc Košut, sin znanega diktatorja iz Debrecina, glavnega upornika 48ega leta, Ljudevit Košuta.

Kakor je popularno na Italijanskem ime Garibaldi, več kakor je Napoleon Francozom in Bismark Nemcem, več kot vse to je združeno na Ogrskem z imenom Košut. Svoboda, neodvisnost in bodočnost države — to združuje v sebi to ime.

Ljudevit Košut se je uprl cesarju, boril se je proti avstrijski armadi, ugrabil je ogrsko krono in jo zakopal, pa premagan je bil in bežal je. Njegovi somišljeniki pa, ki so jih ujeli, so bili obsojeni v smrt na vešalih, le nekaj izmed njih je bilo pomiloščenih.

Vse to se godi tudi danes, in vendar se nihče ne zapira in ne preganja, krona bo mogoče celo prisiljena, poklicati pred se baš tistega Košuta, ki še ni imel časti, biti povabljen pred svojega vladarja, ali če že ne to, pa bo pomagal ogrskemu kralju iz trojne krize — ministrstva, liberalne stranke in 1867. določenega pakta — tisti rebel Julij Andrassy, ki ga je obsodila habsburška dinastija leta 1848. celo na smrt, ki se je že tudi res začel pogajati po naročilu krone z voditelji raznih strank, če tudi morda ne iz lastnega interesa, ampak gnan in prisiljen po vsem položaju.

Neodvisna Košutova stranka, imenovali bi jo lahko ogrsko revolucionarno, nosi v sebi kot svoj državnopravni ideal: personalno unijo (kakor jo imata Švedija in Norvegija; Avstrijska bi imela z Ogrsko skupno edino le vladarja). S tem je združen tudi njen gospodarski program, ki zahteva gospodarsko ločitev od Avstrije, t. j. Ogrska naj se obda s svojim colom.

Obe naši državni polovici sta imeli do najnovjšega časa dve različnosti, ki pa sta se medsebojno izpolnjevali: Avstrija je imela pretežno industrielen značaj, dočim nam je izvažala Ogrska svoje poljedelske pridelke in živino. Drugo, kar je navezavalo obe polovici drugo na drugo, je bilo vojaštvo. Ali vladna stranka, ki je bila do zdaj na krmilu, se je pokazala v očigled dinastičnim in monarhičnim interesom nezmožna svoje odgovorne hegemonije, ki jo je imela: dovolila je narodno vojaštvo. Dočim so imeli domobranci, honved le pehoto, jim je dala ne le svojo kavalterijo, ampak tudi artilerijo, tako da ima Košutov vojski — upamo, da se nas razume — na razpolago zdaj

i pravilno redovno vojsko. Liberalci (vladna stranka) pa so storili še drugo veliko hibo. Kot politiki so morali videti, kako je odvisna v industriji Ogrska od Avstrije, ali ne glede na to so skrbeli, da so delali neprimerno propagando za domača podjetja: tovarnarjem so podeljevali plemstvo, visoke redove itd. Pisatelj teh vrst se spominja besed, ki mu jih je dejal pred približno dvema leti v Galacu rumunski tovarnar na vprašanje, zakaj zida še na Ogrskem svojo tovarno, ko je že vendar delničar podobnega podjetja na Češkem: „Ali ne vidite, kaj se pripravlja na Ogrskem? Vojaštvo... in vse to! Da bo zahtevala neodvisnost in zaprla avstrijskim pridelkom svoje meje!“

Če tudi smo skušali kritikovati vlado, smo storili to samo le vsled tega, da pokažemo, da ni več zmožna svoje velike misije. Mi avstrijski Slovani moramo opazovati to gibanje ne iz tistega stališča, od koder se nas zatira, ampak iz stališča lastnih interesov.

Gotovo je, da se stremljenja Košutovcev ne bodo še tako kmalu uresničila: prvič velja še do leta 1907. Szellova postava za skupni colni sistem, do l. 1910. je določena skupnost bank in je veljavna do tedaj denarna pogodba; drugič pa bi bila pretrgana s tem tudi trgovska pogodba z Italijo in Nemčijo, ki stavlja kot predpogoj, da tvori Avstrija in Ogrska eno colno državo in eno trgovsko zvezo. In tudi če bi večina, ki pa si jo morajo Košutovci šele zagotoviti, zavrgla Szellov zakon, vendar bi si Ogrska prej dvakrat premislila, raztrgati pogodbo z Italijo in Nemčijo. Prav zadnje debate zaradi pogajanja trgovinske pogodbe in colnih tarifov v nemškem državnem zboru ji pričajo neovržno, da nima svojim poljedelskim pridelkom nikjer nadomestila za avstrijski trg, ki jej je vedno odprt, brez vsake konkurence. Kot tretje je pa še sledeče: državnopravna zveza z nami pa ni zavisna samo od ogrskih želj, ampak ima pri tem vsaj še ravno tako veliko besedo Avstrija.

Zdi se mi, da se naši časopisi v obče premalo zanimajo za to gibanje na Ogrskem. Prav mi Jugoslovani nimamo vzrokov biti sovražni stremljenju Košutovcev, če tudi smo na svojo žalost lahko prepričani, da še ne bodo našla tako kmalu gotova tla.

Koristi, ki nam bi jih prinesla personalna unija Avstrije z Ogrsko, je uvidel tudi šef generalnega štaba Beck, ki se je naravnost izrazil, da bi tvorili spričo gospodarske ločitve Avstrije z Ogrsko balkanski Slovani veliko nevarnost. Komu, tega ni povedal, pa vemo tudi mi sami.

Košutova stranka je prepričana, (kakor se je izrazil njih voditelj sam), da se je že preživel dualistični sistem v naši monarhiji, ki je bil delo velikega državnika Franc Déaka in je obstajal na podlagi l. 1867. Ve pa tudi, da je v Avstriji vse votlo, da ni nikjer več pravega skupnega delovanja. K voto bi morala določiti po postavi oba parlamenta, ogrsko in avstrijsko zakonodajalstvo, ali že sedem let jo odločuje vladar; sklepi delegacije se izvedejo v Avstriji vedno le potom takozvanega „cesarskega para-grafa“, kar je očitno kršenje ogrskih postav iz l. 1867. Pa tudi to, da se nočejo odpovedati Nemci svoji hegemoniji v naši državni polovici in da zahtevajo slovanski narodi vedno glasneje svojih življenjskih pravic in se ne odloči vlada za edino pravo pot, ampak teži na svoji že davno preživeti centralistični organizaciji — vse to jih napolnjuje z nami vred v eno misel, da se morajo nadomestiti avstrijski vodilni in odločilni krogi z možmi, ki stojijo na višku časa, so pravični in se povsem zavedajo svoje velike odgovornosti.

Košut sam se je izrazil nekemu žurnalistu, da vidi v Avstriji samo eno pot rešitve. In to je pot federacije. Že davno prežita in na nobeno življensko podlago (historično stališče nima tu nobenega smisla) se opirajoča razdelitev naše državne polovice po deželah bi se morala izvršiti **po narodnostih**. Naša polovica bi imela samo kot zvezna država obstoj in bi bila vsem narodnostim v korist in razvoj. Taki zvezni državi. Avstriji na podlagi federacije pa bi mogla stati nasproti Ogrska le kot personalna unija. Češka, nemške alpske pokrajine, Poljska in združena Slovenija bi tvorile eno zvezno državo avstrijsko.

Glede na to Košutovo izjavo mu je odgovorilo šest čeških poslancev z brzojavko, v kateri mu izrekajo svojo simpatijo in priznanje, da je saniranje avstrijskih razmer le v federaciji.

Mi vemo, da je Košut znan vsled svoje zmernosti, da je omikan človek, ki je hodil v šolo v tujini. Pariška politehnika in londonska univerza sta ga napravili že pred 44 leti inženjerja in kot tak se je odlikoval zlasti kot ravnatelj velikega industrijskega podjetja v Italiji. Pred 11 leti se je vrnil v domovino, kjer je stopil takoj na krmilo neodvisne stranke in ni bila njegova krivda in prizadevanje, če se je postavila ta na tako ekstremno stališče.

Vsa ta dejstva nas potrjujejo v tem, da je prišel Košut do tega zaključka po resnem premisleku in vestnem opazovanju tostranskih razmer. Da ne govori iz njega morda le entuziazem, fantazija in tradicija, kar se tako rado drži ogrske suknje, nam izpričuje tudi njegova izjava: če tudi se zdi, da bo obstiniritev personalne unije v bližnji bodočnosti neovržna logična posledica sedanje situacije, vendar ni še upanja, da bi se ista zdaj in takoj uresničila.

To težnjo ogrske neodvisnosti zakrivajo sicer vsi združeni poslanci opozicije še z moralničnim plaščem, ki naj bi zvenel kakor upor nasilstvu, ki je je hotela vprizoriti vlada. Na tem je le toliko resnice, da so šli nekateri posamezniki res iz tega prepričanja v volilni boj (tako klerikalna ljudska stranka, dezidenti in Banffy), ali vsi drugi s Košutom vred so smatrali to le kot postransko stvar, kot pretvezo, s katero so stopali pred svoje volilce, in ki jim je omogočila tudi koalicijo z zgorej imenovanimi tremi strankami. Druge zahteve revolucionarjev so vendar tako dalekosežne in historičnega pomena, da izgubi spričo njih „odpor nasilstvu“ vso svojo važnost.

Če tudi je gotovo resničen Košutov izrek, da ni mogoče vladati kake države ali dežele le z oskrunitvijo zakona in z bičem in je dejal bivši ogrski minister za uk in bogočastje, dr. Vlasič, da ne trpi ogrska narodna duša nobenih parlamentarnih nasilstev, vendar so te besede le več ali manj olepšava za opozicijo, če ne že zgolj iluzija, s katero se je skušalo vplivati na volilce. Parlamentarično nasilstvo je doma na Ogrskem že izza Banffyjevih časov in narod se mu ni še nikdar uprl in Oger sam s svojo še tako narodno dušo je posebej nasilstvo. Dejali bi, tekem devet stoletij je že negujejo in zadnji odnosi na Slovaškem in Hrvaškem nam kažejo prav jasno, da je prav med Ogrmi doma, mogoče celo bolj kot kje drugje, rabiatno nasilstvo. Ko bi hoteli vsaj i samo vpoštevati svoje besede, da ni identično nasilstvo z močjo. Moč države ne obstoji v nasilstvu, nasilstvo ni nobena državna modrost.

Ali zato še ne smemo biti tako malenkostni, pa bi napovedovali Ogrom večno sovraštvo. Pomisliti moramo le to: Kakor je položaj sedaj, itak ne moremo pomagati ne Hrvatom ne Slovakom. Če pa se kaj izpremeni pri nas, kdo ve, kako bo potem?

Preostane nam še eno glavno vprašanje: kje bo majoriteta prihodnjega državnozborskega zasedanja? Ali okrog poraženih liberalcev ali okrog Košuta?

Marsikaj se ugiba in govori, ali kaj gotovega se še ne da reči ob tem trenutku. Grof Andrassy se pač zaveda svoje po vladarju zaupane mu misije in skušal bo vstvariti večino s pogajanjem. Čisto naravno je, če se obrne najprej na ono, ki ima po številu največ poslancev, na Košutovce. Ali nekateri iz te stranke so principiarno proti vsakemu združenju ali skupnemu delovanju z liberalno stranko, katerej je poleg tega še največji nasprotnik klerikalna ljudska stranka. Neodvisna stranka (163 poslancev) s svojo personalno unijo stoji nasproti liberalcem, dezidentom, klerikalcem in Banffyju, ki jim je podlaga leta 1867. (223 glasov). Vzlic temu niso pomišljale zadnje tri stranke stopiti v opozicijo proti liberalcem.

Mogoče se bo vedelo že tekom tedna kaj gotovejšega. Zdi se nam pa, da bo igrala pri tem veliko vlogo klerikalna ljudska stranka (26 glasov), ker majoriteta — in bodisi že z liberalci ali pa z revolucionarnimi Košutovci — bi se dala napraviti le s tem, da se vzame v njo še ta stranka, ki bi pa dobila s tem na bodoči razvoj državnega življenja na Ogrskem velik vpliv in kakor se je govorilo v nekem avstrijskem ministrstvu, zna priti ta tekom nekaj let do velikega razvoja i med Ogrci.

O gospodarstvu narodov.

Poskus za obrise iz nacionalne ekonomije.

I.

Ako vzamemo za primer bogatega slovenskega kmeta z obširnimi posestvom zemlje in gospodarskimi poslopiji, se nam bo porodilo vprašanje: kako je prišel ta do svoje bogatije, zakaj niso bogati še drugi? Ali niso hoteli, ali se ni vzbudila v njih nikdar želja po imetju?

Ali če se uglobimo v razvoj te bogate kmetije, vidimo prav kmalu, da ni bila vedno na isti stopnji, da se je razvijala, razpadala je in potem se je zopet popolnjevala, dokler ni prišla do te stopnje, kakor jo imamo pred seboj danes. Pred očmi imam srečno usodo bogatega kmeta. Na Notranjskem poznam obširno kmetijo, ki je danes najbogatejša v celi veliki dolini. Obširna polja, prostrani gozdi, prenapolnjen hlev, žaga in še troje drugih gospodarskih poslopij, vse to tvori kmetijo za veleposest. Ali če pogledam nazaj, vidim, da temu ni bilo vedno tako. Ravno isti sedemdesetletni mož je bil v svoji mladosti najubornejši kmet, kar jih je bilo v okolici; previdnost njegova pa in delo, vse to mu je imetje povečalo. S svojo prebrisanostjo si je polagoma opomogel, dočim so drugi sčasoma obubožali, zapravili so svoje imetje in pripetil se je celo slučaj, da je vzel k sebi za hlapca priletnega moža, o katerem se je govorilo, da si je prižigal nekdanj z bankovci cigare in se vozil le dvoupredno v cerkev.

Toda misliti ne smemo, da bo ostalo njegovo posestvo vedno v tej blesteči luči, kakor jo vidijo danes pri njem okoličani in ga zaradi tega — sovražijo. Tudi njegova kmetija bo razpadla, okoristili se bodo ž njo drugi, njegovo ime bo izginilo, in zasloveli bodo drugi, kakor se vedno godi in se bode še godilo.

In prav tako je tudi pri celih narodih. Kar nam je bil ta bogati kmet v malem, to so cela ljudstva v velikem. Danes slovijo po svoji bogatiji Angleži, Amerikanci, pred njimi so sloveli zopet Španci itd.

Vse to omahovanje, vsa ta večna izprememba je odvisna, kakor nam bo razumljivo, od vsakokratnega gospodarstva dotičnega naroda. Narodno gospodarstvo, nacionalna ekonomija je torej ona važna veda, ki se peča z razmerami in z vzroki dviganja in propasti vseh ljudstev. Prvo imenujemo bogastvo, drugo obubožanje. Že leta 1776. je izdal sloviti angleški ekonom Adam Smits veliko knjigo pod naslovom: „Raziskavanja o bogastvu in njegovih vzrokih.“

Toda motil bi se, kdor bi mislil, da so se obmejili sloviti možje le na teoretično znanje tega polja. Zgodovina nam kaže, da so posegli posamezni možje tudi dejanski v razvoj narodnega gospodarstva in je skušali dvigniti pri svojem ljudstvu na višjo stopnjo, ne glede, če trpe zato drugi narodi škodo ali ne. (Kolbér na Francoskem, Oliver Kromvel na Angleškem, Ferdinand katoliški na Španskem ...)

Vse to, kar imenujemo mi napredek v gospodarstvu, vse to ni skoro nič drugega, kakor oškodovanje, izkoriščanje drugih. Tako izkoriščavanje se vrši na več načinov: z vojsko in podjarmljenjem, ali pa „mirnim“ potom s takozvanim napredkom, s kulturo.

Če pogledamo danes v razne kraje v Afriki, n. pr. v Maroko, kjer so govorile naše evropejske države,

da je treba prinesiti deželi kulturo, se nam bo čudno zdelo, da so hiše domačinov tako uborne, dočim so poslopja konzulov in podobnih tujezemskih uradnikov nad vse sijajna in bliščeča. S tem, da se obljublja deželi kultura, se jo obenem tudi izsesa in kdor pride prej, več žanje. (Španci pri odkritju Amerike, Angleži v Indiji.)

Toda, odkod obstoji ta notranji nagib človeka, povzdigniti se na gospodarskem polju višje, ali je bil ta nagon vedno v človeku?

II.

Sociologija, t. j. znanost, ki se peča z družabnim življenjem človeka, nam bi podala lahko v tem oziru odgovor. Ona uči, da je imel človek vedno v sebi nekak čut druženja, da se ni skrival prvotni človek sam po brlogih, ampak si je poiskal vedno večjo ali manjšo družbo.

Najtežje je postaviti v tem oziru mejo, o kateri bi se reklo: od tu naprej je to bitje človek, prej pa je bil še nerazvit stvor, več živali podoben kakor ljudem.

Današnja veda in vsi največji učenjaki so si edini v tem, da je tudi človek, kakor vse drugo, le plod večnega popolnjevanja; da se je razvil na podlagi tisočletij in milijonov iz najmanjše organske stanice tisti človek, ki je danes sam sebi — uganka. Saj so dobili še danes narodi, ki nimajo niti svojega jezika tako razvitega, da bi ga mogli imenovati mi govor. Menijo se med seboj z živalskim glasovom podobnim jezikom in pomagajo si s tem, da si kažejo z rokami, zveržavajo obraz na razne načine itd. Drugi narodi znajo zopet šteti samo do štiri, kar vse kaže, da se je razvil človek nekako tako, kakor še dandanes otrok.

Vendar če hočemo govoriti o pričetku in razvoju nacionalne ekonomije, si moramo misliti vsaj tega človeka na neki višji stopnji, ko si je poiskal že brloge, v katerih je živel in iskal si sočivja in korenine, ki jih je užival.

Rastlinstvo je bilo gotovo prva hrana človeška. Kakor se zadovolji danes mnogo živalij z najpriprostejšo hrano, taki so bili enkrat tudi naši predniki — pred tisoči in tisoči let. Šele na višji stopnji razvoja so šli na lov in rabili tudi meso v svoje uživanje.

Očividno nam bo torej, da je začutil človek v sebi kmalu živo potrebo, poiskati si družbe, ker sam bi bil preslab proti napadom živalij, prešibek na lovu.

Iz iskanja korenine se je izemilo polagoma poljedelstvo, s tem da je človek varoval kraje, kjer je bil dobiti zanj tako zlahten živež in v boju za svoj vsakdanji kruh mu je bilo na tem veliko lažje, da je dobil te hrane čim več. Tako je posegel k prvim poskusom umetne saditve in čuvanja nežnih plodov, gnan po živi potrebi tega, kar ga je obdajalo.

Že na tako nizki stopnji je bil odvisen od tega, kar ga je obdajalo, vse to ga je sililo k temu, kar je postal do danes.

Mož se je čutil močnejšega, njegova telesna sila je kljubovala lažje vsem neugodam kakor nežnejša ženska. Zato je hodil on na lov, žena pa mu je varovala doma plodove in jih negovala. Prvotno poljedelsko orodje je bila brezdvoma človeška roka, potem palica, nato motiki podobno orodje itd., kakor je pač vedla potreba in izkušnja človeka k novim sredstvom.

(Dalje prihodnjič.)

Nemiri na Ruskem.

Kar smo slutili že zadnjič, to se je tudi res zgodilo. Projektli ozkih kalibrov, sablje in nagajke, to je udušilo za nekaj časa vstajo. In kakor smo izrazili že pred tednom, da se zna petrograjski štrajk in vstaja razširiti še po drugih mestih, tako se je tudi zgodilo: v Moskvi, v Varšavi, v Lodzu ... — povsod je streljalo vojaštvo na štrajkujoče in vstajnike, ki so bili izvečine delavskega stanu.

In zdaj je vlada zopet na delu: kaže se delavstvu prijazna, car je celo sprejel deputacijo 34 petrograjskih delavcev in jim obljubil olajšave, ali vse to bo najbrže le prazna pena, dokler ne spomnijo podobni dogodki višje kroge na to, kar so obljubili.

Duhovnik Gapon, o katerem delovanju smo pisali že v zadnji številki, je ušel, obril si je dolgo brado in niso ga še dobili vzlic vsemu neumornemu iskanju. Zapirajo se tudi vsi količkaj sumljivi ljudje, in vlada ni prizanesla niti najinteligentnejšim svojim sinovom. Zaprla je enega največjih svetovnih pisateljev, Maksim Gorjkega in ž njim njegove prijatelje in znance: v znanstvenem svetu čislana historika, urednika in pisatelja slovite knjige „Položaj kmetov na Francoskem v 18. stoletju“, Karejeva,

slovitega jurista Hesena, prejšnjega ravnatelja statističnega urada v St. Peterburgu Anenskega itd.

In zakaj so jih potaknili v ječe?

Vlada jih dolži, da so oni krivi splošne vstaje in kot podlago temu sumničenju ji daje „Pismo na ruske oficirje“, ki je je podpisalo 450 najodličnejših ruskih mož, med temi tudi Maksim Gorjkij. Njega tudi dolže, da je on sestavil ta oklic, čeprav vedo v inozemstvu prav dobro, da je nekdo drug pisec tistega lista. Tudi ime mu vedo. Pismo pozivlje vse častnike ruske armade, naj nikdar ne pozabijo, kaj se je zgodilo 22. januarja, ko je tekla kri nedolžnih: „Vi, ki živite in imate v sebi čut časti, znajte, kje je Vaše mesto: pri tistih, ki se boje celo sprejeti eno prošnjo ali pri Rusiji, ki se žrtvuje na pošten način. Če ste možje časti, potem ne boste dvignili rok proti brezorožnim in Vi ne boste sprejemali denarja tistega ljudstva, katerega kri Vam je zapovedano prelivati.“

Kakor eden mož se je dvignil ves civiliziran svet, da protestira proti temu početju, razna literarna društva in posamezni pisatelji, umetniki in učenjaki so izdali okrožnice s podpisi prvih svetovnih mož, ki vsi zahtevajo, da se stori konec tem grozodejstvom in se izpusti vse te ujetnike. In že se je raznesla vest, da je Gorjkij iz ječe, vsi tujezemski časopisi so radostno pozdravljali to obvestilo in konstatirali zadovoljstvom, da je imela akcija na zapadnem svetu uspeh — ali to veselje se je pokazalo kot prehitro. Petropavlovka ječa hrani še sedaj v svojih samotnih celicah najodličnejše ruske može, poleg imenovanih še mestni svetnik Kedrin, profesor zgodovine Zemevski, sotrudnik velike ruske revije „Ruskoje bagastvo“ Pešekonov itd. K ujetnikom ima le malokdo pristop. Tako se je tudi Gorjkijevi ženi šele po dolgem času posrečilo, priti s svojim edinim sinčkom v možovo ječo. Gorjkij ima na sebi sivo raševino, kakor jo nosijo ruski kaznjenci, malo bled je, a svojo glavo nosi pokoneu slej kakor prej ...

Kakor pa se je dvignil ves zapadni omikani svet v en skupen protest — tako so šli tudi vsi revolucionarji v tujini na delo, dokler je še železo gorkeje. Pod tujimi pasovi pošiljajo svoje agitatorje čez mejo, na droben, fin papir tiskajo pozive „V boj za svobodo“, izdajajo svoje „buletene“ — in vse to utihotapljaajo na najrazličnejši način čez mejo. Te proklamacije so véasih zelo drastično zasnovane in izvečine delavstvu in kmetom namenjene. Več takih leži pred nami in zanimivo se nam zdi, podati iz njih nekaj odlomkov:

„Devjatoje janvarja v Peterburge — jest-li na Rusi čelovjek, katorij zabudet¹⁾ etot den? Stotisjači tolpi rabočih²⁾ pašli k svajemu carju, v katoravo ješčó³⁾ mnogiye vjerili, na katoravo mnogiye nadje-jalis. Bezoružnije, s ženami i djetmi, s krestami i ikonami⁴⁾, oni pašli k carju — jih vstrelili puški, ružja⁵⁾, nagajki ... Car ... razbitij v vojne s Japonijej, on atrkil vojnu s Rasijej. Tisjači trupov legli na ulicah stalici⁶⁾. Car do sita napilsja narodnoj krovi ... „Smjort ili svoboda!“ napisali na svajem znamenji peteburskije rabočije. Smjort ili svoboda! skažem mi vsijed⁷⁾ za nimi, pavtaraja⁸⁾ ih bojevije lozungi: doloj samodržavije, doloj carja! ... Da zdravstvujet respublika⁹⁾.“

Protest slovanskih akademikov na Dunaju.

Slovanski akademiki na Dunaju so sklicali shod na katerem so protestirali proti nasilstvu ruskega absolutizma. Govorila sta dva državna poslanca, bivš urednik „Neue Freie Presse“ dr. Hugo Ganz, ki je bival zlasti v poslednjem času dolgo v Rusiji, Rusi dr. Vasiljev, Jakovljevi, Kolomanovi; Malorusi dr. Jakovljevi, Firnicki, Vitvicki; Čehi Bohdan Paolovi, Poljak Terakowski; Srb Krsta Zizvarić in Slovenci Matjašič in Tuma. Del govora poslednjega prevedeno na ruski jezik. — Na shodu, ki se je vršil v soboto 4. t. m., je bila sprejeta ostra resolucija proti zadnjemu barbarizmu na Ruskem.

O možni revoluciji na Ruskem

izrazil se je nasproti nekemu dopisniku „Berliner Zeitung“ „dober poznavalec ruskih razmer“, profesor ruskega državnega prava Reussner tako-le:

„Skoro ni dvoma, da se sedanjemu gibanju v Rusiji sledeča faza prelevi v pravo in pravcato revolucijo, oziroma v oboroženo ustajo. Vprašanje je le, ako je socijalistično revolucionarna stranka že pripravila dovolj orožja. Nadaljna posledica bi utegnila biti, da en del vojaštva ne bo šel proti ljudstvu marveč da se istemu pridruži.

¹⁾ pozabil; ²⁾ delavcev; ³⁾ še; ⁴⁾ s križi in svetimi podobami; ⁵⁾ s topovi, s puškami; ⁶⁾ stolica; ⁷⁾ takoj; ⁸⁾ ponavljaj; ⁹⁾ živio republika.

O tem svedočijo jako značilna znamenja. Da se celo gardnih polkov ne smatra več za zanesljive, o tem priča dejstvo, da se je iz Revala odpoklical 18. armadni voj. (Reval je mesto ob nemški meji in kakor so pokazali dogodki ob zadnjem bivanju carja v tem mestu, je to mesto že popolnoma navzeto nemškega duha: kjer pa v Rusih zavladala nemški duh, ondaj — smrdi po revoluciji! Op. pis.) Tudi Izmajlov polk ni več zanesljiv. Poznam pa tudi neki drugi polk telesne garde (čegar imena seveda ne smem imenovati), ki tudi nikakor ne bo streljal na narod. Pa tudi revolucijo v carski palači je treba imeti pred očmi in pripravljati se zgodovinski dogodek, podoben onemu, ko je bil umorjen car Pavel I.

Še pred mesecem dnij sem čul, da so častniki gardnega konjenišтва nezadovoljni s carjevo politiko ter da nanj vale odgovornost za vse(!)

Sedanje gibanje delavskega ljudstva niti ne vodi revolucionarna stranka, marveč to gibanje prihaja od ljudskih idej samih. — V ruskem narodu obstoji že stoletja trajajoča ideja, da ima narod pravico obračati se naravnost do carja. Pred seboj imam dokazov, da so prebivalci iz najoddaljenejših ruskih vasij hoteli k carju potožiti mu svoje gorje, a uradniki so jim to zabranili. Zaradi tega smatrajo uradnike za največje zlo, car pa je nedolžen in dober, in ljubijo ga.

Ker 22. januarja car ni pustil naroda k sebi, (neki glasovi govore, da bi ga bila od tega pregovorila njegova, za carjevo življenje zelo skrbna carica-soproga), se je s tem odrekel samodržstvu in tega ne bo pozabila ne zgodovina ne ruski narod.

Tako Reussner. To vest pa treba sprejeti s tem večjo rezervo, ker je mož Nemec in ker je znano, da so se med onimi masami delavstva, ki so hoteli carju izročiti omenjeno prošnjo, nedvomno nahajali tudi revolucionarni elementi (anarhisti), ki so imeli namen carja usmrtiti. Nato pravi rusko poročilo, da ako bi se ne bil sprožil tisti strel ob Nevi, bi se car ne bil branil sprejeti deputacije delavstva.

Kdo je provzročil nemire na Ruskem in vojno na Daljnem Vstoku?

Pravi provzročitelji homatij v notranjem Rusiji bi hoteli, da jih svet ne pozna, čeravno se le preočitno razodevajo v svojem časopisju, zaradi tega se skrivajo za hrbet zdaj temu zdaj onemu.

O „atentatu ob Nevi“ piše „Schlesische Zeitung“, da ga je podvzel popolnoma na svojo roko neki častnik, ki je bil zadolžen do vratu in ki je itak hotel izvršiti samomor. Le da bi svoje ime proslavil, je hotel usmrtiti prej carja in več Velikih knezov. V ta namen je pred slovesnostjo opijanal svoja podložna mu vojaka. Ker pa je bil tudi on pijan in je vsled tega „slabo meril“, tako da so kroglice mesto v paviljon letele v zimsko palačo, je ves obupan vzkliknil prihitivšemu polkovniku: „Žal, nisem zadell!“ in pri teh besedah zbežal.

Zopet drugi listi te baže pišejo, da je bil ves hrup v Petrogradu le manever policije, da bi kompromitirala delavstvo. Neki poljski židovski list piše, da so vse nemire uprizorili uradniki itd. itd.

A najfamozneje je, kar piše „Berliner Nationalzeitung“. List pripoveduje, da je „kasta Velikih knezov“ v Rusiji sita dobrote slabotnega carja Nikolaja II., o katerem se boji, da bi utegnil pritegniti liberalnim zahtevam prekucuhov.

V dobro poučenih krogih Rusije smatrajo torej za največjo nevarnost vojaško revolucijo, katero namerava uprizoriti „klika Velikih knezov“, ali pa prosti odstop carja. Veliki knezi imajo baje že več gardnih polkov na svoji strani, kar je jasno pokazal posrečeni strel na zimsko palačo. Veliki knezi da so napovedali boj premoči ljudskega naroda, čegar najboljša moči izkravljajo v njihovi vojni v Aziji, ker vojna z Japonsko ni nič drugega nego delo Velikih knezov. Kak zaključek bo imela ta vojna, to pa bode odvisno od zadržanja armade, katera bi že odrekla pokorščino, ako bi se je ne odposlalo za kazen na bojišče.

Take bedastoče si dovoljujejo prusožidovski listi, le, da bi zakrili prave krivce ruske nesreče.

Najverjetneja bo še torej vest, da je žid Gapon s pomočjo preko Londona došlega „japonskega“ (reci: židovskega!) denarja imel nalog uprizoriti revolucijo v Rusiji, da bi na ta način preprečil drugače neizogiben poraz Japonske.

Moskovsko plemstvo carju.

Dne 4. t. m. se je zbralo v Moskvi tamošnje plemstvo ter je sestavilo in odposlalo carju sledečo spomenico:

„Car! V sedanjih težkih dnevih Rusije so misli moskovskega plemstva pri Tebi. To plemstvo čuti,

kaj žali in obtežuje Tvoje rusko srce, kakih skrbij so polne Tvoje misli. Težko izkuša Bog Tebe in sveto Rusijo: silno težavna vojna, kakoršne Rusija še ni imela, zahteva vse moči Rusije. Še ni zaželenega konca te vojne in še razburja notranji nemir ruski narod. Ali pa naj v tem trenutku mislimo že na konec vojne, zdaj, ko je Rusija imela le žrtve, zdaj, ko bi bil zaključek vojne le ponižanje zanjo? Ne! Marveč s Teboj, car, vred se za trdno nadajamo, da bo naša hrabra vojska pod vodstvom svojega izkušnega vodje izvojevala zmago ter dovedla Rusijo do častnega in trajnega miru. Saj je imela Rusija že prebiti hujših bojev in izšla je zmagovalka! Tako bode tudi zdaj. Tudi notranji položaj zahteva, da se ne preustroji ničesar, dokler ni izvojevana zmaga na bojišču. Potem pa bode Tvoja modra roka ukrenila za blagor Tvojih narodov, kar Ti nareka človekoljubno srce.“

Beg ruskih podanikov.

Dunajski židovski list „Die Zeit“ ve poročati, da beg prebivalstva iz Rusko Poljske še vedno narašča. Vsak vlak, ki pride čez mejo, pripelje seboj veliko število begunov, posebno žensk in otrok. Šlezjska mesta ob meji so napolnjena teh begunov. — Stavka v sosednjih ruskopoljskih industrijskih centrih se širi. Poljski listi cenijo število v stavki stoječih delavcev Ruske Poljske na 400.000. V mestih gorenje Šlezije so se vsled invazije podražila živila.

Pruski listi o Rusiji.

kolikor jih je židovskega pokoljenja, brez izjeme so vražno in zaničljivo pišejo o dogodkih v Rusiji.

Vse, kar je v Rusiji, je v očeh teh pruskih modrijanov neumno, zabito, revolucionarno in reakcionarno. Le tega še ne pišejo ti listi, da poldrugemu milijonu v Rusiji naseljenih Nemcev ne bo več ondi živeti, marveč da se bodo morali vrniti v svojo prusko domovino ter pustiti vse bogastvo in udobnosti, katere jim daje gostoljubna, toliko zaničevana Rusija.

Protiruski pojavi v Italiji.

Italijanskemu delavstvu se slikajo razmere v Rusiji kot take, v kakoršnih naenkrat ni več obstanka za delavstvo Rusije. O izkoriščanju delavskih mas v politične svrhe od strani prekucuhov ne izvedo itak delavci ničesar in tako je umevno, da se navdušujejo kot pravi socijalni demokratje za brata trpina pod moskovitsko krutovlado.

Tem simpatijam daje italijansko delavstvo na komando duška na mnogih krajih Italije.

Ti pojavi so se pokazali že tudi v domovini roparjev, v Siciliji. Dne 30. januarja je bila velika protiruska demonstracija v Rezzu-ji v Kalabriji, naslednji dan pa v Mesini. V tem mestu se je udeležilo demonstracije tudi več vseučiliških profesorjev, pristojujočih tudi nekemu shodu, ki so ga priredili dijaki. Na tem shodu so profesorji oistro govorili proti Rusiji. Te demonstracije — delo židov — so glasen komentar k statističnim podatkom, ki dokazujejo, da se število posestnikov v zadnjih 20. letih ni pomnožilo, marveč da se je skrčilo za 23.299 kmetij. Večina italijanskega posestva gre v kremplje židovskih kreditnih zavodov, raznih „družb“ itd. Vse to dokazuje, da bi Italijani morali najprej pometati pred svojim pragom, potem pred ruskim. A te demonstracije so tudi najboljši dokaz za to, da se italijanski mizeriji kaže Rusijo, le da bi se ne videla lastna nagota.

Proticarske izjave v Parizu.

Duh francoske javnosti je že tako nasičen z revolucionarnimi idejami, da je začel en del francoske javnosti nastopati proti carizmu. Pretekli petek zvečer so priredili profesorji in dijaki v Parizu meeting, na katerem se je izrazil protest proti zvezi Francije s carjem, zahtevajoč zvezo z ruskim narodom.

Drugi meeting so priredili revolucionarni delavski socijalisti v korist stavkujočih v Petrogradu. Na tem meetingu so govorniki grdo zabavljali na rusko armado, ki se je proti delavstvu branila in so zahtevali zvezo proletarijata celega sveta na mesto francosko-ruske zveze.

Taki in enaki poskusi, da se iz Pariza ven deluje na padec carizma, pač ne ostanejo brez utisa v Petrogradu. Ondi tudi dobro vedo, komu (Berlinu!) je najbolj na poti francosko-ruska zveza, na mesto katere bi radi spravili armado beračev celega sveta.

Taki pojavi so se tudi v Parizu godili, ne da bi bila zvezna vlada le ganila s prstom.

Po Rusiji — mir.

Dočim si razni Rusiji sovražni listi vedo izkorisčati dogodke v Rusiji s tem, da prinašajo vedno nova izmišljena poročila, vlada baje po Rusiji že v

pravem pomenu besede — mir (?). Osobito v Petrogradu je zopet vse v normalnem položaju.

Delavstvo se sploh kesa svojega nastopanja, ker je sprevidelo, da je bilo od političnih hujšakcev zapeljano. Žid Gapon je pobegnil v Švico, neko poročilo pa pravi, da je zaprt in da bo ustreljen.

V Moskvi se je delavcem po tovarnah in mestnih podjetjih popolnoma ugodilo. Vsi delavci so izjavili, da nimajo nikakega političnega povoda za izgrede in so šli na delo.

V Varšavi je bila prepovedana opera „André Chenier“, ker se vrši dejanje za časa francoske revolucije. Promet na tramvaju je zopet normalen.

V Odesi je zaprto vseučilišče.

V Batumu pa je stavka zopet pričela. Skladišča in prodajalne so zaprte.

V Lodzu, kjer je največ židovskega prebivalstva, je prišlo 6. t. m. do spopada med delavci in kazaki. En kazak in en delavec sta obležala mrtva, 13 delavcev je aretovanih.

V Sosnovice je prišlo 1500 mož vojaštva z 2 generaloma. Razglašeno je obsedno stanje.

Rusko-japonska vojna.

Do konca meseca aprila upajo Japonci portarturško trdnjavo v toliko popraviti, da bo sposobna za obrambo od morske strani v slučaju potrebe.

Neumevno je, da smatrajo Japonci te točke že za nepreklicno svojo last, ko vojna še davno ni končana in ni izključena možnost, da bodo Japonci morali dati zopet iz rok, kar so pridobili s svojo zavratnostjo. Vedeti je treba, da so Japonci izrabili že ves svoj vojni material, da na celem Japonskem ni za boj sposobnega Japonca več ter da si morajo izposojati vojaštvo od drugih držav, Kitajske, Angleške, Finske, Nemčije itd.

Da bi Japonci dosegli še kaj znatnih uspehov, morali bi se posluževati raznih zvijač in sleparij.

Tako so se n. pr. posluževali zvijače, da so metali ruskim predstražam letake, na katerih je bila natisnjena laž, da je vsa Rusija v revoluciji in v krvavem klanju ter da naj vojaki kar puste vojno. Ta sleparija je pač najboljši dokaz, da so židje zavezniki Japoncev proti Rusiji.

Pa tudi taka nenavadna sredstva Japoncem ne bodo hasnila, kajti Rusija ima še ogromno vojnih sil nerabljenih. Od 27 divizij evropske Rusije je šlo na bojišče le 7 divizij. Največji del silne ruske konjenice niti še dotaknen ni.

Razun tega se bliža bojišču novo rusko brodogradništvo, ki bode štel blizu sto bojnih ladij. Japonci imajo pričakovati pomorske bitke, ki jim utegne popolnoma uničiti brodogradništvo in jih streti v zavzetih obmorskih postojankah. Ker jih postaja groza, zaradi tega hočejo njih krivonosni zavezniki z raznimi intrigami in zmadami ovirati Rusijo na vojni.

Položaj na bojišču.

Listi vedo poročati, da je Kuropatkinova armada doživela v Mandžuriji poraz pri ofenzivi in da je obležalo 10.000 Rusov. Londonska lažnjiva poročila poročajo celo o 40 — 60 tisoč padlih Rusov!

Kuropatkin je baje na povelje vojnega ministrstva moral pričeti z ofenzivo, dasi je bilo to v tem času popolnoma neumestno. Ta nalog da je prišel, ker so hoteli petrogradski krogi odvrniti pozornost od notranjih dogodkov.

Poraz je provzročil nemški general Gripenberg. (Sumljivo v tej vojni je pač to, da vsikdar pade mnogo ruskega vojaštva, kadarkoli nastopi s svojo armado kak nemški, v ruski vojni službujoči zapovednik. Je-li to tako preračunjeno ali je dokaz nezmožnosti, se ne da dognati.)

Ta poraz je sicer imel za posledico odpoklicanje generala Gripenberga z bojišča, ali dejstvo ostane, da je 10.000 ruskih sinov brez potrebe izgubilo življenje. Ta izguba pri Hajkontaju je baje tudi Kuropatkina oznevoljila tako, da hoče prositi za odpust od vrhovnega poveljništva.

Ob Hunhu in Šahu se vrše še nadaljni boji, s katerimi hočejo Rusi vznemirjati Japonce.

Mraz na bojišču.

Na mandžurskem bojišču vlada hud mraz, katerega je nekatere dneve 24 — 30° pod ničlo. Ta huda zima ovira obojestranske operacije, katere nameravajo sploh prekiniti do srede prihodnjega meseca. Vsled hudega mraza ni mogoče delati nikakih utrdb, ker je zemlja globoko zamrznjena. Tudi navadne bombe ne razbijejo zemlje, le z melinitom se kaj opravi. Zdravniki ranjencev niti obvezovati ne morejo, ker jim

zmrznejo prsti; ako pa ranjenec obleži le eno uro pod nebom, zmrzne.

Vkljub hudemu mrazu in neprestanemu snežnemu viharju se boji nadaljujejo na obeh straneh z veliko srditostjo.

Rusom se je vkljub velikim izgubam posrečilo ustaviti japonsko ofenzivo na celi črti. Ruska konjenica je pri Sumanpo trgala lavorike svojega junštva. Od 27. januarja do konca meseca so se bili med japonsko in rusko pehoto krvavi boji na celi črti ob reki Hun, katero so Rusi prekoračili.

Pesem o miru.

Glasovi o miru se po izvestnem časopisju tem bolj množe, čim bolj se bliža čas, ko premaga Rusija Japonsko s pomočjo glavne mandžurske armade. Zdaj je tako mirovno pesem zapel londonsko-židovski „Daily Chronicle“. List sanja o tem, da se je zbor velikih knezov odločil za mir ter storil pri zastopniku Nelidovu v Parizu korake za posredovanje miru od strani — Anglije. K temu sklepu da je stranko velikih knezov nagnil ponesrečen (?) poskus Kuropatkinov proti japonskemu levemu krilu itd.

No, Anglija dela pač račune brez — krčmarja. Njena politika je ta, da je Japonska dovolj oslajena v Aziji, Rusija pa premalo — močna, kar prihaja v hasek njej, katera se boji tako močne Japonske, kakor i močne Rusije — za svoj žep. Temu angleškemu žepu na ljubo naj bi bilo izkrvavelo stotisoče ljudi na bojišču in bi bila potrošila Rusija — milijarde za vojne stroške, na konci pa utaknila v žep blamažo. Angleška želja ni torej nič drugega, nego strah pred končnim ruskim uspehom v Vztočni Aziji.

Baltiška eskadra je ravnokar zapustila Madagaskar in plove proti Sunda-otočju. Na Mandžurskem bojišču pa se gode ravnokar spremembe, ki malo obetajo miru.

Ruske in japonske izgube v zadnjem času.

Natančno število ruskih izgub znaša po japonskih trditvah 25.000 mož, všteti mrtvece, ranjence, in ujetnike.

Iz Mukdena pa se brzojavlja: Tu sem so prispeli Kitajci iz Liaojanga, ki zatrjujejo, da so Japonci po lastni izpovedi v zadnjem boju izgubili več kakor 20.000 mož.

Židje se boje ruske zmage.

Pretekli teden je imel židovski zbor „Veliki Orijent“ v Parizu shod, na katerem se je glasno protestiralo proti francosko-ruski dvozvezi.

V očigled bližajoči se možnosti popolne ruske zmage je shod „orijentalcev“, to je velikožidov, izrekel bojazen, da zmaga Rusija, katera zmaga bi pomenila poraz židovstva. Ta poraz je umeti tako, da bi Rusija, ko bi bila potem zavarovana na svoji najnevarnejši točki, v daljni Aziji, zamogla konečno popolnoma obračunati z židovsko alianco. Od tod prihaja naenkrat krik: „Proč z vojno!“ ki se razlega po židovskem časopisju.

Trgovska in colna pogodba

med avstro-ogrsko monarhijo in Nemčijo.

Nova stremljenja v nemški trgovski politiki, ki so se pokazala v zadnjih letih, so našla svoja tla v pred malo dnevi sklenjeni pogodbi med obema sosednjima državama. Da je bila oškodovana pri tem občutno Avstrija, je razvidno, tudi če pogledamo pogodbo le po vrhu. Ali tudi iz triumfa, ki so ga vzdignili nemški časopisi, je očito, da ima od teh pogajanj, in naj so jih vodili naši poverjeniki še tako vestno in previdno, edino korist Nemčija. Veliko več ozira je jemala naša „politična prijateljica“, kakor se to vedno naglašja, na Italijo in Rusijo. Naš izvoz poljedelskih pridelkov se je otežkočil z visokim colom, ravno tako tudi izvoz živine, kjer nimamo poleg tega še nobenih sredstev proti samovoljnemu postopanju nemške policije za varstvo kuge. Col na klavno živino, ki jo je eksportirala lani Avstro-Ogrska v Nemčijo za 105 milijonov kron, se je podvojil, tako se je tudi občutno zvišal col na konje, ki smo jih oddali lani v Nemčijo za 15 milijonov kron. Živa perutnina, ki je bila prej prosta, mora plačevati zdaj colno pristojbino za meterski stot štiri marke. Izvozili smo lani perutnine za 12 milijonov kron. A od nje so odločili gosi, ki so proste še zdaj. Pri uvozu gosij je namreč interesirana Rusija. Zvišal se je tudi col na surovo maslo, katerega izvoz je dosegel lani 10 milijonov kron. Na ječmen se nam je col podvojil, ali na onega, ki se rabi za pitanje prašičev, se je znižal, kot koncesija — Rusiji.

Dočim so padle pristojbine na južno sadje, ki je uvažja Italija, ni bilo mogoče dobiti prostega izvoza jabolk v zabojih, ki jih je oddajala Tirolska Nemčiji. Dale so se res na češplje in slive nizke doklade, ali od tega nima koristi naša monarhija, ampak edino le Srbija.

Čuditi pa se moramo tudi, kako se je sprejelo nekatere naše industrijalne produkte v novi pogodbi. Črevljev smo oddali lani za 7 milijonov kron, rokavice za 11 milijonov kron, klobukov za 5 milijonov kron — na vse to se je colnina zvišala. Pač pa je padla ista na olja, ki jih je rabiti za mazanje strojev in na bencin, ali tudi ta uspeh je za nas samo navidezen. Nemčija je vedela, da ima premalo tega blaga in si je hotela olajšati uvoz, a zato se bo tudi pri nas cena tem produktom zvišala, ker jih pojde zdaj več kakor kdaj prej črez mejo.

Koncesije pa, ki so jih mogli izvojevati za vse te oškodbe naši zastopniki, so le neznatne: storile so se le olajšave glede na kontingent prašičev in znižala se je colnina na naš les. Ker ima Nemčija premalo svojega lesa, zato mu je odprla svoje meje, a pri tem natanko specializirala, da je plačati za obdelan, za rezan les vse drugo doklado, kakor pa za gola drevesna debla! S tem se ji je posrečilo zavarovati si obdelovanje lesa domačemu kapitalu in svojemu delavstvu.

Ali če tudi pomenja ta pogodba za naši državni polovici gotovo kalamiteto in je bila izvojevana z našimi velikimi žrtvami, katerim iščemo zamen nadomestila, vendar ima v sebi vsaj eno korist. Važno dejstvo je namreč, da velja ta zveza med Nemčijo in Avstro-Ogrsko dva najst let in so izključeni za prvi čas medsebojni colninski boji. Kako škodljivi so ti v ekonomičnem oziru, vidimo, če se spomnimo na colninski boj med Rumunijo in Avstrijo, med Nemčijo in Rusijo, med Francijo in Italijo ter Švico.

Treba se bo prilagoditi temu novemu položaju, in tudi v tem oziru nas bo učila šele bodočnost, kako bo to šlo in če bomo imeli od tega veliko ali le majhno škodo.

Naš državni zbor.

V našem parlamentu straši — Ogrska. — Izid ogrskih volitev močno upliva na naš parlamentarni stroj. V razgovoru o rekrutni predlogi so vsi govorniki poudarjali, da bodo dogodki na Ogrskem močno uplivali na celokupnost države in armade. Rekli so, da so razmere v drugi državni polovici sploh omajale državno vez.

Pri dovolitvi rekrutnega kontingenta, za katerega zahteva vlada 103.100 novincev, se bode najbrže zbornica postavila na stališče, da naj se počaka z glasovanjem, dokler se razmere z Ogrsko ne pojasne.

Te dni zborujejo tudi razni odseki, proračunski, železniški in drugi, katerih naloga je precizirati obstoječi položaj.

Trgovinske pogodbe.

Naša vlada je odpovedala trgovinske pogodbe raznim državam: Srbiji, Bolgariji, Belgiji, Švici itd. Zdaj bode treba pričeti z obnovitvijo pogodb in začetek stori Avstrija s Švico.

Brambovski minister odstopi.

Minister za domobranstvo grof Welsersheimb namerava iti v pokoj, na njegovo mesto pa stopi fml. baron Schönaich. Welsersheimb je bil minister v devetih avstrijskih ministrstvih.

Nov španski poslanik na dunajskem dvoru.

Španski kralj je imenoval vojvodo Bailen za novega poslanika na dunajskem dvoru.

Hrvatje in Košut.

Hrvatske stranke si mnogo obetajo od preobrata na Ogrskem in se pridružujejo Košutovi neodvisni stranki, v katere programu je zajamčena svoboda narodnostij. Hrvatje so mnenja, da bi soglašanje z vladno stranko bilo naravnost nesmiselno, ker je ta stranka dovolj pokazala svoje sovraštvo napram Hrvatom. Ko pride na krmilo Košutova stranka in ko pride do ločitve Ogrske od Avstrije, bo treba itak pogodbo med Hrvatsko in Ogrsko obnoviti. Ako se pri obnovitvi ne bo jemalo ozir na želje Hrvatov glede združenja Hrvatske z Dalmacijo, Hrvatje ne bodo pustili, da se pogodba obnovi. Košut je baje že obljubil najdalekosežnejše koncesije, ker pričakuje njih podpore v vseh — možnih slučajih.

Razmere v Srbiji.

Pasić je podal kralju demisijo celega kabineta, ki sloni osobito na dejstvu, da se nahajajo na dvoru in v armadi še vedno zarotniki proti prejšnji dina-

stiji. Kralj Peter je zahteval od Pasića, da umakne svojo demisijo. Nato je bilo posvetovanje ministrov, pri katerem se je sklenilo, predložiti vladarju pogoje, pod katerimi ostane vlada na svojem mestu. Ti pogoji so: odstranitev zarotnikov iz armade in podredba orožništva pod moč ministra notranjih zadev. Vladni organ „Samouprava“ piše ostro proti neki nečastni kliki, ki je hotela z ovadustvom in zahrbtnimi mahinacijami vladati v Srbiji poleg vlade, zaradi tega poslednja ni vedela drugega izida, nego da odstopi. Kralj pa ni zadovoljen z odstopom ter bode raje ugodil zahtevi Pasićeve vlade. O stanju srbske armade se jako nepovoljno izražajo nekateri listi Srbije, ki tožijo, da so cele zaloge orožja in streljiva nekam izginile, ne ve se kam. Tudi smodnik v vojnih skladiščih je pokvarjen. Polki so nezadostno organizovani; mesto da imajo po 1500 mož, imajo jih le po 120 (!) V tem oziru da treba hitre spremembe, ako naj Srbija v danem slučaju ne pride pred katastrofo, podobno Port Arturju.

Potovanje bolgarskega kneza.

Bolgarski knez je te dni nastopil svoje potovanje v Berlin, katero je bilo zadržano vsled boleznemškega princa Eitel Friderika. Do Budimpešte spremlja kneza njegov sin, dve hčeri, mati Klementina in brat Filip. Potovanje bolgarskega kneza v Berlin se spravlja v zvezo z bližajočimi se dogodki na Balkanu, glede katerih hoče Koburžan iskati sveta pri nemškem cesarju.

Spor med južno in severno Ameriko.

Ameriški „World“ trdi, da je spor med „Zjedinenimi državami“ in Venezuelo neizogiben. Vlada v Washingtonu išče po pretvezi, da bi mogla dati ukor predsedniku Venezuele de Castru zaradi njegovega trdovratnega poudarjanja v zadevi carinske obveze. To bode dalo povod Rooseveltu, da Severna Amerika nastopi z oboroženo silo in zasede carinske postaje v Venezueli, kar pa bode rodilo gotovo vojno med obema silama.

Štajersko.

Piše se nam:

Slovenska gimnazija v Celju.

Vsa slovenska javnost se peča v zadnjem tednu s tem važnim vprašanjem. Oseba dr. Dečkova je dala povod največjemu razburjenju in vendar se nam zdi, da je bilo vse to nepremišljeno ali pa vsaj — pretirano. Samih kapljic niso opazili vode. Dr. Dečko je storil, kakor se je izrazil sam, le to, kar so nameravali še drugi „Cillier Herren“, pa ko je uvidel, da so Slovenci proti temu, da je ponudil vladi svoj travnik v Gabrjah, je takoj umaknil svojo ponudbo. S tem je bila odstranjena vsa mahinacija vlade. Na shodu zaupnih mož v Celju je bila sprejeta resolucija, v kateri se ponavlja zahteva, da mora ostati slovenska gimnazija na vsak način v Celju, in da se mora popolniti tudi z razredi V—VIII. Kam pride gimnazija, je odvisno le od slovenskih poslancev in nikdar ne od g. dr. Dečka. Popolnoma neprimerno že iz taktičnih vzrokov — pa je bilo, da so skušali obrniti nekateri posamezniki to zadevo v svoje lastne namene. Vso stvar so obrnili v drugo luč — in z njimi stopica celjski nemško-pruski listič, ki pa nima (v našo tolažbo) pri resnem človeku nobene vpliva. Da ga prezirajo celo boljši nemški listi, nam spričuje tudi poročilo iz Gradea na naslov „N. Fr. Presse“. Tam stoji doslovno: „Er (dr. Dečko) bezeichnede diese Beschuldigung als bodenlose Gemeinheit und Unverschämtheit, für die er nichts anderes habe, als Verachtung“. Ko bi verjel nemški poročevalec nemške „Preše“ pruskemu glasilu nekaterih duševno na nizki stopnji stoječih šovinistov, bi gotovo ne objavil te dr. Dečkove izjave. Takemu lističu imamo mi le svoje pomilovanje — da nima resnejših ljudi okrog sebe. — Toda v zadevi celjske gimnazije se nam zdi sumljiv vse nekdo drug. Kaj pa g. vitez Berks?! Ali ni imel že o njega slovenskem prepričanju vsak slovenski politik resne pomisleke?

Na eni strani nas je hotela ukaniti visoka vlada, na drugi pa nam vitez Berks vsaj — koristil ni. Ali je s tem zahrbtnim eksperimentom vlade njena visokost neprijetno zadeta, lahko odgovarjamo. Za Slovence je namreč boljše in za nasprotnika poštenejše, če si stojimo — mož proti možu.

Slovenske meščanske šole na Štajerskem. Naučni odsek štajerskega deželnega zbora je sklenil o predlogu slovenskih poslancev Žičkarja, dr. Hrašoveca in Roša glede ustanovitve slo-

venskih meščanskih šol v Sevnici, Trbovljah in Žalcu predlagati deželnemu zboru, naj se predloga o ustanovitvi slovenskih meščanskih šol v Sevnici in Žalcu odklonita, predlog poslanca Roša o ustanovitvi slovenske meščanske šole v Trbovljah pa odstopi dežel. odboru v poročanje in stavljenje primernih predlogov. Bržkone bodo pokopali tudi ta predlog.

Koroško.

Pri koroškem deželnem sodišču je deželno-sodni svetnik Schwentner, Ljubljčan, ki je nedavno dovolil dr. Brejcu obravnavo v slovenskem jeziku. Pri zadnji obravnavi pa je rabo slovenskega jezika prepovedal in dr. Brejcu zagrozil s kontumacijo, ako ne bo govoril nemški. — Nemško-irredentovski listi na Koroškem zdaj nad vse hvalijo Schwentnerja, napadajo pa dr. Brejca kakor stekli psi. Schwentner bi baje rad prišel v — Novo mesto.

Na vrhuncu omike so oni nemški listi v naših krajih, katerih naloga je „brani“ nemško posest“ v slovenskih deželah, — z drugimi besedami: ponemčevati slovenski narod in mu zastrupljati slovensko narodno poštenje. Take vrste list je poleg celjske „Vahtarice“ in mnogo drugih tudi koroška „Bauernzeitung“. List vzdržuje istotako kakor druge njegove vrste ona zloglasna klika nemških političnih tolovajev, ki prisegajo na Bismarckovo zastavo in ki se ne sramujejo političnega roparstva na njim tujem t. j. slovenskem ozemlju. Ta list sicer pravi, da je „organ koroških čebelarjev“, a v listu ni skoro zavohati črke o čebelarstvu, pač pa je list natlačen političnih zločinstev najgrobe vrste. V eni zadnjih števil se spozablja do neke umazane šale, ki je vredna nje pisca in lista. Pripoveduje izmišljotino, da so se vozili na železnici od Celovca do Maribora en koroški Slovenec, en štajerski slovenski vseučilišnik in en umazan Hrvat, ki se je vračal iz Amerike. Vsi trije pa se niso mogli razumeti kot Slovani in naposled so se morali poslužiti — nemščine, katero je Hrvat tudi lomil za silo. K sklepu pravi, da se bodo Jugoslovani na svojem vseučilišču, ki je najbrže dobe prihodnje stoletje enkrat, morali posluževati nemščine, ako se bodo hoteli razumeti med seboj. — To je omika, vredna pruskih apostelnov! Pa še lepša je ta: List pripoveduje na isti strani, da je v neki vasi blizu Postojne svinjak, ki služi kot slovenska šola. Ta šola je namreč v prvem nadstropju nekega svinjaka (da imajo na Notranjskem enonadstropne svinjake, tega bi nikdo ne verjel, ki ne bere omenjenega lista), na katerega eni strani je celo javno — stranišče. Šolski vodja je tožil občinskim možem, da ne gre imeti šole v svinjaku, a oni da so mu odgovorili: „Nič ne dé, naši otroci so na duh gnoja itak vajeni!“ Ogledovalna komisija pa je izrekla, da je svinjak popolnoma primeren za šolo. Na tak in enak način se ta — po gnoju smrdeči nemški junak državne žaliti slovenski narod! Ker si je vso stvar zlobno izmisli, se je varoval imenovati ono vas na Notranjskem, ker se boji, da bi mu ne priletele na glavo — gnojne vile.

Sramotno priznanje. „Bauernzeitung“ prizna v eni svojih števil, da veliko iztisov tega lista dobivajo ljudje po Koroškem — brezplačno. „Plačani pa so ti listi tudi“, pravi sam, „toda od delavnih mož, ki med seboj nabirajo zneske, potrebne za tisk gratis-odtisov tega lista, katerega pošiljamo izvestnim osebam“ itd. Da je te delavne može najbrže iskati v — Berlinu, one „izvestne osebe“ pa so ne ponemčeni Slovenci, o tem pač ni dvoma. Tako globoko so padli ti nemški barantači za slovenske duše, da jih ni več sram priznati pred vsem svetom svoje umazane politično mešetarstvo!

Primorsko.

Tržaška irredenta pred sodiščem.

Pred dunajskim porotnim sodiščem je bil dne 6. t. m. obsojen na mesec dni zapora tržaški magistratni uradnik Vidusso, ker je na pomnoževalnem aparatu napravil na vse tržaške Italijane poziv, naj z orožjem v roki zabranijo razobešanje črno-žoltih zastav v Trstu. Ta obravnavo je začetek sodnijskih razprav v zadevi bomb, ki so se našle v italijanskem telovadnem društvu v Trstu. Vidusso je na vprašanje predsednikovo odgovoril, da smatra Trst za italijansko mesto, katero je podvrženo Avstriji in smatra za italijansko patrijotično delo, delati na odločitev Trsta od Avstrije. Ta ločitev pa le zaradi tega še ni mogoča, ker je Avstrija z Italijo v prijateljskem raz-

merju. Vidusso je dobil brzojavno čestitko iz Trsta, na kateri je podpisanih 20 uradnikov tržaškega magistrata. Lepo gnezdo ta tržaški magistrat!

Gradnja novih torpedov.

Tehniški zavod v Trstu je od pomorske uprave dobil nalog zgraditi pet uničevalcev torpedov in trinajst torpedov za visoko morje. Te ladje se imajo izvršiti in izročiti mornarici v roku 12 mesecev. Cena prvih dveh torpedov je določena na 1.320.000 kron, drugih treh pa tudi na 1.320.000 kron. Od torpedov za visoko vožnjo bo stala vsaka 648.000 kron. Vsa naročba bo stala 13 milijonov srebrnih kron, ki bodo večinoma prišle v korist onim elementom v tržaškem arzenalu, ki v enomer vpije: „Abbasso l' Austria!“

„Wacht am Rhein“. Celó v Divači so začeli vsenemški kričači izzivati zavedno slovensko prebivalstvo s to pesmijo. Prepričani smo, da Slovenci v Divači take predznosti ne bodo trpeli in da bodo znali nemškim želodarjem zamašiti usta tako temeljito, da se „Wacht am Rhein“ ne bo več čula.

Doma in drugod.

Strossmayerjeva devetdesetletnica. Čil in zdrav na duhu in telesu je dika Jugoslovancov biskup Josip Juraj Strossmayer praznoval te dni svoj 90ti rojstni dan. K temu povodu mu je srbski kralj Peter poslal sledečo brzojavno čestitko: Pridružujem se Vašim mnogoštevilnim prijateljem in častilcem ter Vam k današnji slavnosti poleg odkritosrčne čestitke izražam tudi toplo željo, da živite še mnogo let v najboljšem zdravju kakor ponos hrvatskega bratskega naroda, čegar napredku ste se posvetili.

Obrtno šolstvo. Vladnim komisarjem za nadzorovanje obrtnih nadaljevalnih šol je imenovan ravnatelj umetnoobrtne strokovne šole v Ljubljani gospod Ivan Šubic.

Slovensko gledališče. V nedeljo popoldne „Martin Krpan“. — Prihodnji teden, v torek in v četrtek gostovanje prvega tenorista zagrebske opere g. Ernesta viteza Camarotta.

Ljubljanski grad bo kupila ljubljanska občina za 50.000 K.

Štrajk v litijski predilnici. V Litiji je dne 7. t. m. izbruhnila splošna stavka. Predilnica je last nemške tvrdke Schwarz & Zublin. Delavcev in delavk v tovarni je 700. Vzrok stavki je surovo postopanje z delavci, ki jih vrhu tega še kaznujejo z denarnimi globami za vsako malenkost. V sredo dne 8. t. m. je bilo v gostilni g. Oblaka v Litiji zborovanje, katerega se je udeležilo kakih 200 delavcev in delavk in katerim je govoril g. Čobal iz Zagorja. Želeli je, da bi vodstvo predilnice ustreglo utemeljenim zahtevam delavstva.

Zveza jugoslovanskih časnikarjev. Bolgarski časnikarji nameravajo poslati vsem jugoslovanskim časnikom načrt zveze jugoslovanskih časnikarjev. Vsa časniška uredništva te zveze naj si pošiljajo liste v zameno in si ustanovijo svoj upravni svet. Taka zveza postaja v teh časih tem potrebnejša, ko bode treba vestnih poročil o dogodkih na Balkanu, dočim so bili naši listi do zdaj večinoma odvisni od domišljije tujih poročevalcev in listov.

Avstro-ogrška banka je imela pretečeno leto za 3.053.600 K več dohodkov kot leta 1903. Češki delničarji so na svojem obnem zboru zahtevali, da se izvoli v bančno vodstvo predsednik praške trgovinske in obrtne zbornice, Vohanka. S svojim predlogom so ostali s 140 glasovi proti 450 glasom v manjšini.

Francoščina in angleščina na gimnazijah. Pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika Št. Kappase je te dni sešlo na Dunaju več uglednih avstrijskih šolnikov, da se posvetujejo, ali bi ne kazalo uvesti v gimnazije francoščino ali angleščino kot obligatno učni predmet. Po temeljiti diskusiji se je soglasno sklenilo, da se naj deluje na to, da se eden teh jezikov uvede v gimnazije kot relativno obligatni predmet.

Na Hrvaškem in v Slavoniji pride ena ljudska šola na 30 km² in 1782 prebivalcev. Od 274.489 šolobveznih otrok jih obiskuje pouk 174.405. Vzdrževanje 1 ljudske šole stane na leto 2540 K.

Rusko ljudsko šolstvo. Moskovska gubernija (brez Moskve) ima 1419 ljudskih šol za 1.260.000 prebivalcev in 33.303 km² prostora. Ena šola pride torej na 23 km² in 870 prebivalcev. Šolobveznih otrok je 160.000, v šolo jih pa hodi 86.700. — Koncem leta 1900 je bilo v Rusiji (brez Finske) 84.545 ljudskih šol, ki jih je obiskovalo 4.580.827 otrok. Učiteljstva je bilo 172.495. V zadnjih štirih letih se je v Rusiji znatno povečalo število šol in učiteljstva, ker otvorijo vsako leto povprečno 1000 novih šol. L. 1898, 1899. in 1900. se je dvignilo število za 5845

novih šol. Toda to je še vse premalo šol za 140.000.000 prebivalcev. V Rusiji pride 1 šola na 246 km² in 1650 prebivalcev. Finska ima 373.604 km² in 2.750.000 prebivalcev ter 1900 šol, tako da pride ena šola na 195 km² in 1440 prebivalcev. Vzdrževanje ene ruske ljudske šole stane na leto 500—800 rubljev (1 rubelj = 2.54 K). — Sedaj delajo v Rusiji na to, da uvedejo občno obveznost šolskega pouka in da povečajo učiteljske plače od 15—25 na 30—40 rubljev mesečno.

Spopad med avstrijskimi financarji in črnogorskimi tihotapci je bil 1. t. m. na črnogorski meji. Financarjem je moralo priti na pomoč vojaštvo.

Orjaška solnčna proga. Na levi strani solnčne oble se lahko s prostim očesom opazi proga, ki se je nedavno prikazala na solncu. Ta proga ima obliko podolgačnega kroga in je tako velika, da bi bilo treba 80 zemskih obel, da bi jo pokrile. Proga je sive barve s črnimi lisami, mej katerimi se vijejo svetle ognjene ceste.

Radikalna mati. Kakor poljski list „Wieniec Pszczółka“ piše, hakatišni listi poročajo: Pred kratkim je stala pred glivicko sodnijo neka Poljakinja Ocikova iz Vojtoviš s hčerko kot priča. Hčerka je hotela pričati v nemškem jeziku, ali njena mati tega ni dovolila, češ, da mora govoriti poljski, ker za Poljakinjo govoriti v nemškem jeziku je greh. Sodišče je v tem uvidelo „nespodobno obnašanje pred sodnijo“ in je obsodilo Ocikovo na eden dan v zapor.

Nemška justica. Proslavljena nemška kultura se kaže posebno v pruski justici. Dne 13. avgusta m. leta je videl neki mejni čuvaj moža in dečka, ki sta vlekla obložen voz proti nizozemski meji. Paznik je vohal tihotapstvo ter obema zaklical, naj počakata. Seveda nista ubogala, temuž zbežala. Pazniku se je posrečilo ujeti le dečka, 10letnega Ilana B. Deček je priznal, da je oče zapeljal že več vrec žita v mlino onostran meje. Vključ odkritosrčnemu priznanju je bil deček skoraj pol leta v preiskovalnem zaporu, a sedaj so ga nemški sodniki še obsodili v enomesečni zapor zaradi tihotapstva. Kaj pa naj stori 10letni otrok, ako mu oče zapove porivati voziček za njim? Nemška justica se pač lahko kosa s turško.

Trinajstkratni morilec. V Chicagu v Ameriki je policija zaprla nekega Nemca po imenu Hoch, ki je obdolžen, da je umoril že trinajst svojih žen in katere je zakopal v kleti svoje hiše. Policija, ki je izkopala v tej kleti že več trupel umorjenih, koplje dalje, ker sluti, da je zakopanih še več. Pri Hochu so našli neki bel neznan strupen prah, s katerim je zastrupljal svoje žene. Ta prah so izročili v kemično preiskavo. Dva dni pred smrtjo svoje trinajste žene je Hoch objavil v časopisih novo ženitbeno ponudbo. Ker se je na isto mejo drugi oglasila tudi sestra njegove še živeče žene, ga je to izdalo. Hoch je spekuliral z ženskami iz boljših krogov, da si na ta način nabere veliko premoženja.

Draga krava. Neki berlinski mlekarški list poroča, da so v Ameriki prodali neko kravo za 900 dolarjev, kar iznaša 4500 kron. Krava je bila šest mesecev na poskušnji, a tekom tega časa je pojedla 1888 kilogramov najrazličnejše krme in dala je 2544 litrov mleka, iz katerega so izdelali okoli 160 kilogramov masla.

Cela karavana trgovcev z dekleti aretovana. V Rio de Janeiro v južni Ameriki so prišli na sled dobro organizovani trgovini z dekleti. V enem dnevu so zasačili čez 30 notoričnih trgovcev z dekleti; 15 od njih je bilo Evropejcev, katere so izgnali. Ker je Rio de Janeiro v obsednem stanju, se je preiskava lažje izvršila. Zagovorniki ženskih pravic delajo na to, da se omogoči zakon, glasom katerega bodo trgovci z dekleti pred odgonom kaznovani z večletnim zaporom, ker se sicer v svoji domovini zopet pečajo z umazano trgovino.

Pozabljen otok. Na jugozapadnem delu Sicilije je otočič z imenom Pantelleria, na katerem je naseljena kazenska kolonija. Vse potrebno na ta otok dovažajo parniki iz Sicilije. Pred nekaj časom pa je hotel slučaj, da skoro en celi mesec ni bilo povoda, da bi priplul k otoku kak parnik. Ali zdaj so bili v velikem strahu prebivalci, ker je začelo pomanjkovati živeža. V skrajni stiski se odloči občinski predstojnik, sede na priprost čoln in jadra proti Siciliji, kjer naznani prefektu, da bodo vsi kaznjenci lakote pomrli. Hitro so naložili mali parnik z moko, makaroni in drugimi jestvinami ter odjadrili na otok. Ta slučaj pa je prišel tudi v italijanski zbornici na dnevi red kot točka v zanikrnosti italijanske uprave.

Beračevo premoženje. V irsko mesto Queenstown je došlo nedavno iz Honalula poročilo, da je umrl tam Irec Galbraith 80 let star, ki je zapustil 4000 funtov šterlingov. Ta človek je živel celo življenje kot berač. Zapustil pa je skrbno in pravilno narejeno oporoko, v kateri je imenoval za svoje dediče daljne sorodnike in znanca iz mladih let v svoji domovini. Srečni dediči že desetletja niso ničesar slišali o beraču ter so mislili, da je v revščini poginil.

Občinske zavarovalnice za živino.

Oziraje se na članek z dne 28. januarja t. l. v „Našem Listu“ mislim, da bi se „zavarovalnice za živino“ po občinah na ta-le način ustanavljale:

Občine obsegajo več vasi. Vas s sedežem županstva je navadno središče občine. Neko nedeljo „po nauku“ naj bi tedaj župan ali pa kak drug

upliven mož sklicati vse številke iz cele občine, koder se goji živinoreja — recimo v kako gostilno in bi sklicevali pojasnil namen shoda tako-le:

Dragi občani! Namen današnjega shoda je za obstoj in razvoj kmetijstva velevažnega pomena. Gre se za samopomoč. Mi moramo sicer mnogo davkov in natančno v določenih časih plačevati, ako naj se izognemo eksekucij in s tem spojenih nadaljnjih stroškov — na tem polju smo raznim oblastvom prav dobrodošli — toda, če se mi trudimo v potu svojega obraza za svoj obstanek, če s krvavimi žulji niti ne zaslužimo, da bi se našemu trudapolnemu delu primerno preživili — če nas pri tem še zasleduje nesreča na polju in v hlevu, takrat, dragi soobčani, se nikdo ne zmeni za nas, takrat glej kmet, da si sam pomagaš iz zagate, če si ne moreš, pa pogini. V takem položaju se nahajamo in iz njega si moramo sami pomagati, drugi nam ne bodo pomagali.

Za danes tedaj sem se namenil razpravljati o „zavarovalnici za živino“. Naša občina šteje 7 vasi z 180 hišami, izmed teh se ukvarja 150 hiš poleg drugega tudi z živinorejo, v prvi vrsti z govedo.

Izmed zgornjih 150 hiš redi danes:

20	hiš po 4,	skupaj 80	glav govedi
40	„ „ 3 „	120	„ „
50	„ „ 2 „	100	„ „
40	„ „ 1 „	40	„ „

skupaj 150 hiš 340 glav govedi

Če se danes zaveže nas 150 živinorejcev, da hočemo živeti drug za drugega in si v času nesreče stati drug drugemu na strani, tedaj smo s tem pomagali k lastni sreči.

Vzemimo, da enemu izmed 40 živinorejcev, ki imajo po eno goved, pogine tista ena goved, recimo krava v vrednosti 100 gld., tedaj plača vsaka goved enaki delež, torej 100 gld. se razdeli na 340 delov. 1 glava govedi plača tedaj okroglo 30 krajcarjev, tedaj plača:

20	hiš po 4 glave =	80	glav po 30 kr. =	24	gld.
40	„ „ 3 „ =	120	„ „ 30 „ =	36	„
50	„ „ 2 „ =	100	„ „ 30 „ =	30	„
40	„ „ 1 „ =	40	„ „ 30 „ =	12	„
skupaj					102 gld.

po tem takem plača:

1	živinorejec, ki ima 4 glave govedi	1	gld.	20	kr.
1	„ „ 3 „	3	„	90	„
1	„ „ 2 „	2	„	60	„
1	„ „ 1 „	1	„	30	„

Na ta način pride skupaj denarja 102 gld. in pa vrednost kože, recimo 8 gld., torej skupaj 110 gld., od tega plačamo onemu, ki je imel eno kravo in mu je poginila: 99 gld. 70 kr., preostane: 10 gld. 30 kr.

S tem trpi nesrečnež za izgubo krave 60 krajcarjev, nam vsem pa se tisti mali doneski ne bodo nič poznali, nasprotno pa imamo skupnega premoženja 10 gld. 30 kr., katerega spravimo v hranilnico.

Če bi poginila tistemu, ki ima 4 krave — ena v vrednosti 100 gld., tedaj dobimo zopet po 30 krajcarjih denarja 110 gld., plačamo pa 99 gld. 70 kr., preostane nam zopet 10 gld. 30 kr. Dotičnik pa, ki mu je poginila krava, trpi plačanih 1 gld. 20 kr. in manj prejetih 30 krajcarjev, tedaj skupaj 1 gld. 50 kr.

Tisti, ki ima več krav, trpi v slučaju nesreče nekoliko več, kar mislim za opravičeno, ker se držim načela, da naj bogatejši človek več plača, kakor revnejši. Sicer se pa to da tudi spremeniti tako, da ostane razmerje v vsakem slučaju enako.

Ko sem vam tedaj to razložil, pripomnim, da se na ta način niti eden vinar ne obrne v druge nego v naše roke, kar bi bilo pa vse drugače, če bi imeli prisilno zavarovalnico, na katero država že misli. Takrat pa bomo morali zavarovati živino in plačati asekuranco, od katere velik del bo šel za vzdrževanje vseh mogočih uradnikov, prostorov, tiskovin in mnogo drugega, poleg tega pa si še lahko mislimo, da povrnitev stroškov ne bo tako pravična, kakor v zgornjem slučaju, saj vsak ve, kedaj in koliko dobi povrnjenega od asekurance tisti, ki mu je pogorela hiša.

Jaz mislim, možje, da ste me razumeli in da se strinjate s tem, da se združimo v medsebojno podporo in ustanovimo skupno občinsko zavarovalnico za živino. Kako se bomo zedinili, povem pozneje — sedaj mislim še omeniti, da bi tisti vsakokratni preostanek — zgoraj 10 gld. 30 kr. porabili v to, da bi polagoma prišli do večjega zneska, od katerega obresti bi porabljali za živino-zdravniške pomoči. Tudi to je za nas velikega pomena. Marsikdo izmed nas se trdovratno brani bolnej živini preskrbeti živinozdravniške pomoči, največ zato, ker se boji stroškov — živina pa seveda ravno brez prave pomoči čisto pogine. Če imamo pa fond, obrnil se bo marsikdo o pravem času po pomoči. Toliko glede fonda, ki bi se nam nabiral, in v katerega bi lahko še posebej plačevali v mesecih majhne krajcarje.

Kedo pa naj to stvar sedaj vzame v roke. Jaz mislim: 7 vasi obsega naša občina, tedaj bomo volili iz vsake občine 2 moža — skupaj 14 mož, in ti izmed sebe zopet enoga, ki naj bo načelnik za eno leto. Teh 14 mož, oziroma v vsakej vasi dva moža si napravi seznamek 1. in 15. vsakega meseca, koliko glav goveje živine ima tisti dan njegova vas, načelnik pa ima z istimi dnevi dobiti od vseh odbornikov podatke o številu živine, ter si to zapiše skupaj. Od prvega do 15. vsakega meseca je tedaj v slučaju nesreče veljavno število glav, ki je bilo določeno prvega, od 16. do zadnjega vsakega meseca pa število, ki je bilo določeno 15. vsakega meseca.

Ti voljeni možje pa imajo tudi nalogo, da se glede vsakega slučaja bolezn ali pogina živine, ka-

terege morajo vsi vaščani živinorejci takoj naznaniti odbornikom, o resničnosti prepričajo in jo poročajo načelniku. Dalje določajo vrednost poginjene živine in takoj zberejo po vaseh denar, ki je bil določen po razmerju števila glav govedi in tistodnevnih vrednosti, če bi bila žival ostala zdrava.

Tudi se zgodi, da je treba sem ter tje pobiti kako žival, da se ohrani vsaj meso, dočim je tisto prepovedano uživati, če žival pogine. Seveda ima tudi v tem slučaju živinorejec škodo, čeprav danes nekaj dobi za meso. Moje mnenje je, da bi tudi temu povrnili celo vrednost pobite govedi — izkupilo pa bi šlo v skupno blagajno, ki bi na ta način hitreje narasla in prej nosila boljše obresti.

Sicer bi se dalo še marsikaj podrobnega omeniti, mislim pa, da se razumemo in prosim drage občane, da o tem pričnemo razpravljati in se zedinimo še danes. Končujem.

Čegava bo?

(Slika iz domače vasi.)

(Dalje.)

Med tistimi, ki so šli bolj „pri zadnjih“, je bila tudi Lenčika Modrinova. Seveda ni šla popolnoma sama, — to bi bila tudi „sramota“. Dekle, ki se vrača iz cerkve sama, ali ni brhka, ali pa je — preveč pobožna, če ne morda tudi preošabna ali prerazuzdana.

Vse to pa ni bila Lenčika Modrinova, marveč bila je prav lepo, pristrčno, krotko in nedolžno dekle, z eno besedo tako, ki bi se ga ne mogel nobeden sramovati, če bi bil tudi kak bogataš, saj je bila tudi hči petičnega očeta!

Zaradi tega je imela vsakokrat, ko je šla iz cerkve proti domu, po kakega spremljevalca. Saj so nekateri fantje Reberski pogledovali za njo kakor maček po slanini. Ta ali oni bi jo bil rad, seveda „slanina“ je bila predobro zavarovana po strogem starcu Modrinu, ki ni maral za Reberske ponočnjake. Vendar sta bila skoro stalna pribočnika Modrinove Lenčike na njenih povratkih iz cerkve le Logarjev Tonček in Smodinov Lovre. Dasi se ni moglo prav razložiti, kateri izmed obeh je imel več „sreče“, ker bila je na videz obema enako prijazna, so vendarle govorile deklice, tovarišice Lenčikine, da bo pač Tonček enkrat za „ta mladega“ pri Modrinovih.

Morda se res niso varale; saj je bil tudi to nedeljo zopet Tonček, ki je korakal poleg Lenčike in jej govoril sladke, četudi dokaj razumne besede.

„Ali si že prečitala vse Mohorjeve knjige, Lenčika?“ jo vpraša mej potom, pri tem pa zamahne tako ongavo z roko, da se je bil dotaknil njene nežne bele ročice, v kateri je držala knjigo, zavito v belo ruto.

„Ali če sem jih, vprašas?“ odgovori ona, polahno zarudi, položi prstek one roke na ustni in v zadregi pokaslja.

„Ali veš, kaj meni najbolj dopade v letošnjih?“ pravi dalje Tonček.

„No, kaj?“

„Tista: „Po moži se ji toži“.“

„Ha, ha, ha!“ se zasmije Lenčika, pa tako glasno in zvonko, da so se ozirali ljudje, češ, kaj se neki pogovarjata ta dva, da Modrinovi tako dobro dene? „Ali tista? Pa tudi Lenka je bila!“ nadaljuje dekle smeje in pri tem močno zarudi, kajti zasačila je svoje srce pri zavesti, da je Tonetu bližje, nego mu je mogla to povedati z besedo, ali tudi le z očmi.

„Povej, Lenčika, ali bi ti tudi ušla svojemu možu?“ povprašuje Tone skrbno in stopi malo bliže razgreti deklici.

„Tudi, če bi pijančeval in se klatil okrog po noči!“ odgovori Lenčika in oči se jej svetijo ko biseri. „Zakaj pa ti to vprašas, saj ti nisi Lojze!“ dostavi odkritosrčno, a pri tem se tako prestraši, da jej pade knjiga iz rok. Kajti zdaj se je izdala mladeniču in nazaj ne more. Vsa zmedena pobere knjigo in steče za tovarišicami, pri tem pa vendar ne pozabi prav malce po strani pogledati po Tonetu, ki je moško korakal na levo proti hiši svojega očeta.

Lenčika je prišla vsa zasopljena domov, a bila je zmedena tako, da niti ni opazila očeta, ki je mej tem sedel k peči in božal mačka, marveč kar padla je na klop k mizi ter uprša glavo z rokama, v kateri eni je še držala knjigo zavito v ruto, in pol s smehom in pol z jokom vzdiknila:

„Oh, Ježeš, ti meni pomagaj!“

„No, kaj pa je, punica, da si taka danes?“ se oglasi zdaj oče od peči. „Saj me še ne pogledaš in taka si, kakor bi te bile coprnice pripodile!“

„Oče, oče, saj res vas nisem videla, — pa kar pri peči tičite?“ — Ali kaj mi je? No, ta Ropetova! V enomer mi nagaja, zakaj se ne omožim, da me že kar jezi!“ odgovori Lenčika in se sama sebi čudi, da

se jej je še toliko posrečilo povedati očetu — n resnico.

No, stari Modrin je dobro čutil, da Lenčika povedala prave, pa se je nasmehnil in dejal:

„Ropetova naj le sama zase skrbi, sicer pa bi ti lahko tudi tako vprašala!“ — Glej, Lenčika, tam imaš konček klobase, Logarju sem jo prinesel, ki j bil pri meni, pa je še ti malo prigrizni! Potem p pokladi kravi in konjiču, pa še v svinjak mal poglej!“

Lenčika pri besedi Logar kar obstrmi, potem p se skrivnostno nasmehne in pravi:

„Kaj, da Logarjevi so bili tukaj?“ Potem pa s z neumevno slastjo spravi na klobaso in si vreže š kos kruha in naposled izpije še nekaj v poliču ostalih kapljic vina. Vse to zavžije s tolikim veseljem, d bi se zdelo neumevno onemu, ki ni pogledal in vide v njeno — srce.

Potem se odpravi v hlev, ondi pa se razlega njena zvonka pesem, ki prodira stene in kipi note tja v sosedov hram, kjer boža na teh glasovih dobro izurjeno uho Logarjevega Toneta.

Stari Logar, ko je prišla njegova žena Meta iz cerkve, pove le-tej svoje misli glede možitve Modrinove hčere in pravi:

„Tako sem mu svetoval jaz, naj jo da tistemu ki bo gospodaril po njegovi volji. Vse drugo pa stori, Meta, saj veš in znaš, kako in kaj! Toliko p rečem, če pride na to: naš Tonček pa že še preko vse te lenuhe in ponočnjake — in jih!“

A Meta se na to skrito namuzne in dostavi:

„Tisto je že tisto, Šimen! Ali jaz pa tako pravim: Katerega bo dekle maralo, pa gospodari tako ali tako!“

Še tistega popoldne so Reberski fantje dražili Smodinovega Lovreta, češ, da ga bo Logarjev Tone gotovo izpodrinil, ker se je Lenčika tako smejala danes pri Tonetu, kakor še nikoli pri Lovretu.

„Eden jo mora dobiti,“ je šlo odslej po vasi, „ali Lovre ali Tone ali pa nobeden. Stari Modrin pa bo ključ v vratih še desetkrat prej zasukal, predno spusti v svojo hišo tega ali tega!“

Toda kakor blisk se nekega dne raznese po Rebri novica, da bo tisti ženin Lenčin, kateri bo najbolje gospodaril po volji starega Modrina.

„Če je pa tako, fantje,“ je rekel svojim tovarišem Žganjarjev Tina, „se pa poskusimo! Ta bi bila lepa, da bi nas eden ne znal toliko kmetovati, kakor ta-le mlekozobi Tonček Logarjev ali pa ta bledolični Lovre! Za deset takih pa še in če prikmetujem zalo Lenčiko in Modrinove tolarje, pa se jih ne bom branil, pa ti tudi ne, Orehovec, in ti tudi ne, Ogrin!“

„Alo, dajmo se! Na noge!“ udarijo si fantje eelega Rebra v roke in sklep je storjen.

To bi bili morali videti, kako življenje se je poslej pričelo na Holmu!

Kakor kadar vrže mlinar vodo iz struge, in ni več šumenja, tako ni bilo v Rebri več ponočnega vrišča in hrupa, popevanja in razgrajanja, marveč mir je vladal v Rebri, mir, kakor bi bili odšli v Ameriko vsi ponočnjaki, in ljudje so lahko spali.

Kolikor mirneje pa je bilo po noči, toliko živahneje in glasneje pa je postajalo — po dnevi.

Vse se je začelo gibati okrog domov.

Ta je jel popravljati raztrgano slamnato streho, oni jo zopet nadomestil z opeko. Tretji prizidal hlev, četrti kako kaščo ali shrambo za prideleke, orodje itd. Ni trajalo pol leta, in gospodarska in druga poslopja so bila kakor nova.

Ali kaj doma! Vse drugače še je bilo na polju, travniku, vrtu in v gozdu!

Raz njiv je izginil plevel in jelo je lepo rasti in uspevati. Travniki so se iznebili mahu, lišaja in krtin, drevje po vrteh je bilo otrebljeno, oglašeno in osnaženo. Staro nerabno drevje je bilo odstranjeno in nadomeščeno z mladim drevjem samih najboljših vrst. V gozdih, kamor je bilo prej žalostno pogledati, ker je tam gospodarila sekira in pijančeva strast, so se prikazali novi nasadi smrekovega in listnatega drevja.

Živina v hlevih je bila snažna, hlevi prezračeni, — ljudje so pa postajali nekam izredno dobre volje. Ali je uplival nanje novi red, ki so si ga sami naredili, ali je bila morda misel tekmovanja, kdo bo prvi; gotovo je bilo, da je prišlo v Reber popolnoma novo življenje.

(Konec prihodnj.)

Listnica uredništva: Gosp. M. v L.: Naše stališče se nam zdi previsoko, da bi nas dosegla banalna natoleevanja. Pa še en vzrok je, da ne moremo priobčiti Vašega c. dopisa. Če Vas udari vsakdanja prikazen z batom, ji parirate Vi potem z rapirjem? Tudi se mi principiellno ne spuščamo v take polemike, ker zato je škoda prostora. Drugo smo objavili, kakor vidite. Hvala in zdravstvujte! — Gg. I. na G. in A. v K. Tudi Vašega c. dopisa ne moremo priobčiti iz istih vzrokov. Za drugo hvala!